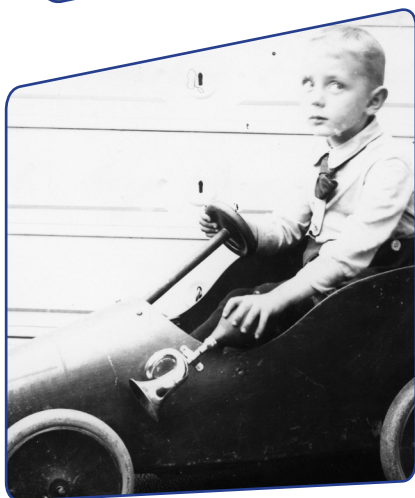
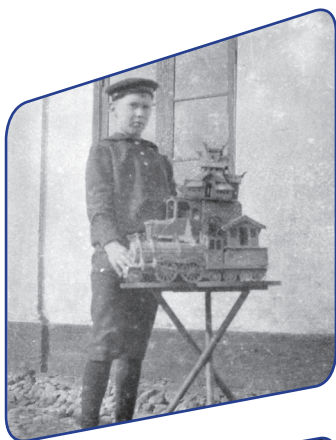

TIDSREJSEN

Manual

Velkommen til tidsrejsen

Følg kortet og find de fire børn Steen, Ruth, Svend Aage og Ejners fortællinger om at være barn i Vejle for 100 år siden.

Fortællingerne læses op af pædagogerne/lærerne, og hver fortælling indeholder muligheder for aktiviteter, der har forbindelse til de fire børn Steen, Ruth, Svend Aage og Ejner, som boede i Vejle i starten af 1900-tallet. Efter hver aktivitet kan I på ny følge kortet og finde den næste fortælling.

Alle billeder og genstande ved fortællingerne må berøres og undersøges. Efter endt fortælling og aktivitet rydder I op, inden I "rejser" videre til næste fortælling.

God rejse!

TIDSREJSEN

Steen fortæller

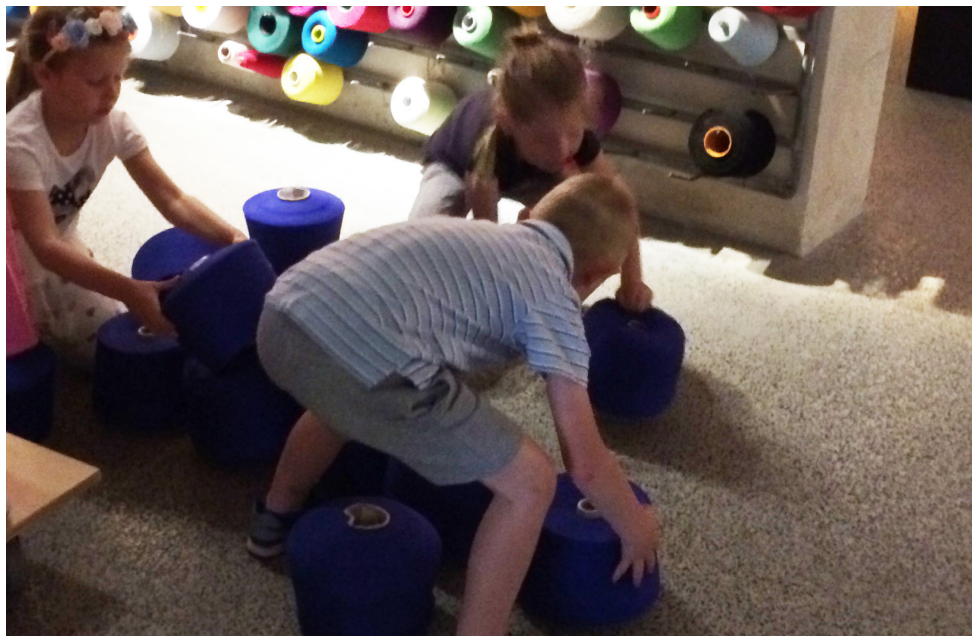

Kulturmuseet Spinderihallerne

VEJLEMUSEERNE

- Find de runde blå garnspoler fra bomuldsspinderierne og sæt jer på gulvet foran garnspolerne.

- **Historieformidling:** Pædagogen/ læreren viser billedet af Steen og oplæser historien om "Mur-Steen".
- **Aktivitet:** Den oplæste historie lægger op til en aktivitet, hvor børnene prøver kræfter med sure pligter eller sjove lege i gamle dage.

Historien om "Mur-Steen"

Jeg hedder Steen. Jeg har været murer. Mur-Steen blev jeg altid kaldt. Og jeg mener altid. For jeg har stort set været murer altid. Jeg startede i juli 1924. For næsten 100 år siden. Dengang var jeg kun 10 år.

Min mor arbejdede på bomuldsspinderiet i Vejle. Det er her I er på besøg i dag! En dag kom hun hjem og fortalte, at hun havde fået "ferie". Hun skulle i alt fald ikke på arbejde i 14 dage, fordi der skulle lægges nogle nye vandrør ind.

"Det ved jeg godt," sagde min far, der var murer. "Jeg skal være med til at lave murerarbejdet."

"Så må du tjene de penge, jeg går glip af," svarede min mor.

Da vi havde spist til aften, gik jeg ned i gården for at lege med mine venner Aksel og Verner.

”Se,” råbte Aksel pludselig. ”Det brænder.”

Vi kunne se en stor røgsky stige op på himlen. Vi løb. Vi skulle ud og se, hvad der brændte. Og så var det bomuldsspinderiet. Der hvor min mor arbejdede.

Brandvæsnet kom hurtigt. De havde også set røgen. Men alligevel havde ilden hurtigt bredt sig. Bomulden brændte nemt, og taget var af træ. Min mors arbejde brændte hurtigt ned. Og hendes 14 dages ”ferie” blev lavet om til en fyreseddel. Hun var arbejdsløs i næsten et år.

Men der var meget at lave for min far. Han skulle være med til at bygge fabrikken op igen. Og da vi i familien manglede min mors løn, fik han mig ansat som murerdreng. Det var en dreng der skulle hjælpe med at hente mursten til murerne, når de byggede mure.

Da bomuldsspinderiet blev bygget op igen efter branden hjalp jeg også til på min mors arbejde. Her fik jeg arbejde som spoledreng. En spole er sådan en, som den blå garnrulle I har fundet i kassen i dag. Som spoledreng skulle jeg være hurtig til at tømme spolemaskinen for spoler, når maskinen var fuld. Det var hårdt arbejde kan I tro.

De voksne skældte ud, hvis de synes det gik for langsomt, og man kom hurtigt til at svede, fordi der var så varmt på fabrikken.

Og nu er I jo på besøg – kan I så ikke hjælpe mig? Det vil være en stor hjælp, kan I tro.

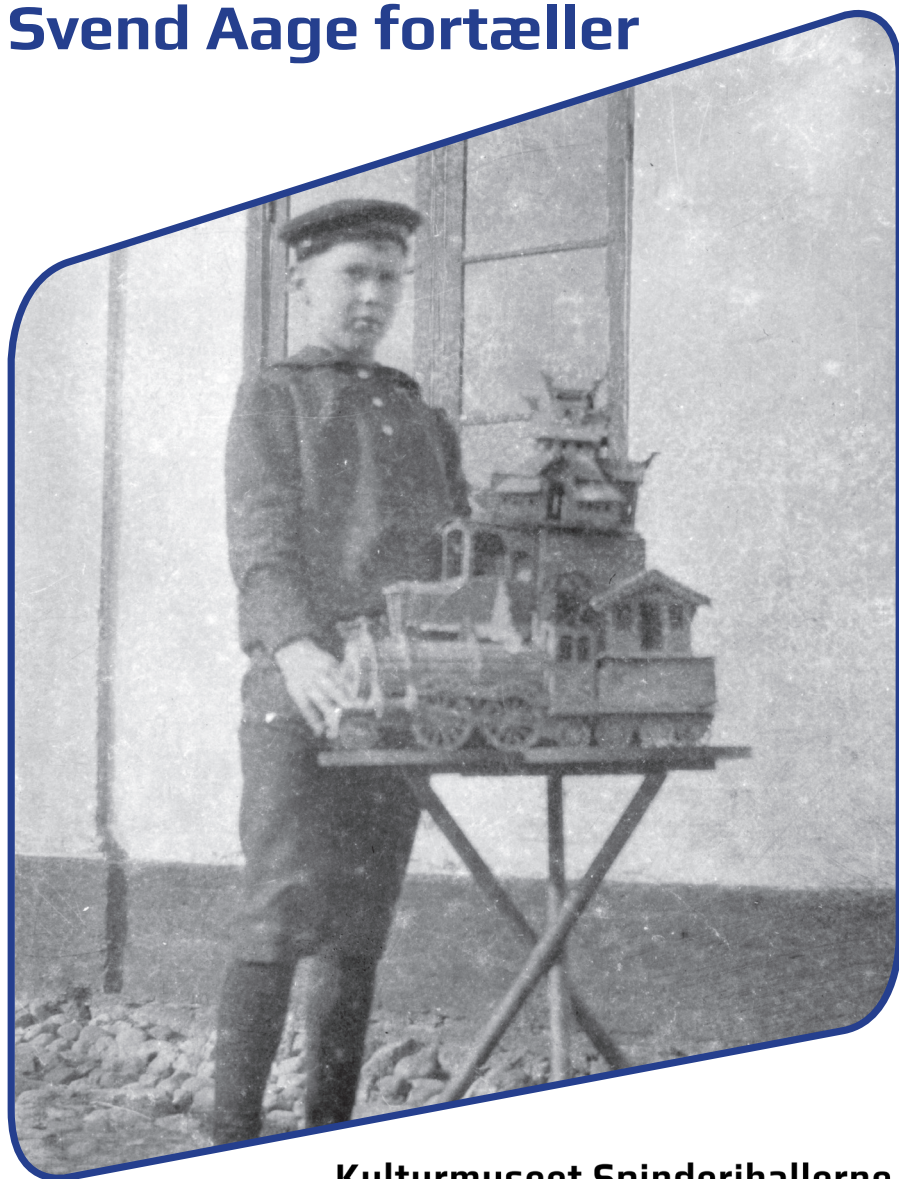
Aktivitet:

Hjælp Steen med at stable bomuldsspøler, så de ikke fylder så meget på gulvet.

- Inddel børnegruppen i grupper med fire børn i hver.
- Nu gælder det om at stable tårne af de blå garnspøler.
- Når I er færdige lægger I alle de blå garnspøler tilbage i kassen på vognen.
- I skal nu se på kortet og finde den næste fortælling.

TIDSREJSEN

Svend Aage fortæller

Kulturmuseet Spinderihallerne

VEJLEMUSEERNE

- Find den blå vandkedel på et af komfurerne og sæt jer på gulvet foran komfuret.

- **Historieformidling:** Pædagogen/læreren viser billedet af Erik og oplæser historien om "Tyggegummikongen".
- **Aktivitet:** Den oplæste historie lægger op til en aktivitet, hvor børnene prøver kræfter med sure pligter eller sjove lege i gamle dage.

Historien om "Tyggegummikongen"

Da jeg var dreng, havde jeg en god ven, der hed Erik. Vi gik i klasse sammen og legede tit nede i gården, når vi kom hjem. Mange grinede af Erik. Mest fordi han havde en mærkelig far. Når jeg besøgte Erik, så jeg tit, at faren stod ude i køkkenet med gryder og pander. Erik trak undskyldende på skuldrene, men jeg smilede for mig selv. Specielt når vi kunne lugte, at noget var brændt på. En mand i et køkken, tænkte jeg. Selvfølgelig vil det gå galt. Men selv om vi grinede af ham, var det nok alligevel ham, der fik det sidste grin.

Da Erik og jeg var 12 år kom han en dag hen til mig og spurgte, om jeg ville smage, og så rakte han mig en lille hvid klump. Jeg kiggede undrende på den. Jeg vidste godt, at hans far havde et

lille værksted, som han kaldte en fabrik. Her lavede han karameller og andet slik. Men jeg havde aldrig set sådan en lille hvid karamel. Den så mærkelig ud. Og med tanken om de forsøg han lavede i køkkenet, var jeg ikke helt sikker på, om jeg turde smage. Erik tog en i munden og tyggede på den.

Så tænkte jeg, at det vist ikke kunne være helt farligt, og stak min i munden. Det virkede mærkeligt. Først var det hårdt, men så blev det blødt. Og det forsvandt ikke som en karamel. Jeg kunne tygge og tygge på det. Jeg kan fortælle dig, at det var Danmarks første tyggegummi.

Eriks far Holger havde set gummimassen på en udstilling i London. Han havde fået noget med hjem. Og nu havde han eksperimenteret og fundet ud af at lave tyggegummi.

Så de forsøg vi grinede af hjemme i deres køkken blev til en af verdens største tyggegummi-fabrikker.

Og mange har arbejdet på Dandy-fabrikken i Vejle. Det skyldtes alt sammen at Eriks far brugte mange, mange timer og gryder i deres lille køkken i Nørregade i Vejle.

Tænk på det næste gang du tygger på et stykke tyggegummi.

Men de gamle komfurer du ser her blev nu mest brugt af kvinder. Kvinderne lavede mad eller varmede vand til kaffe og the eller opvaskevand. For der var ikke varmt vand i vandhanen, da jeg var barn.

Vandet skulle varmes op på et komfur eller i en gruekedel, som den runde jernkedel med trælag. Kan I se den?

En gruekedel blev fyldt med vand, der blev varmet op med kul underneden. Derefter hældte man det beskidte vasketøj ned i kedlen. Når tøjet havde ligget i blød i noget tid, var det lettere at skrubbe tøjet rent inden man hængte det til tørre på en tørresnor. Men jeg siger dig det var hårdt arbejde! Tøjet blev tungt at løfte, når det var vådt.

Og jeg skulle også hjælpe til. Min opgave var at hente kul til at varme kedlen op. Og det var tungt arbejde!

Og nu er I jo på besøg – kan I så ikke hjælpe mig? Det vil være en stor hjælp, kan I tro.

Aktivitet:

Hjælp Svend Aage med at hente kul til komfuret, så der kan tændes op til madlavning eller vand til vasketøj.

- Inddel børnegruppen i to grupper.
- Hold 1 starter, mens hold 2 hepper.
- Hold 1 stiller sig op på en lang række ved den fyldte kulkasse.
- Nu gælder det om at fylde de to kulspande med kul og gå ned til den tomme kulkasse. Husk at hjælpe hinanden og skiftes til at gå med spandene.
- Tøm de fyldte kulspande i den tomme kulkasse.

- Hold 1 har løst opgaven, når alt kul er flyttet fra den fyldte til den tomme kulkasse.
- Nu er det hold 2 der starter, mens hold 1 hepper.
- I skal nu se på kortet og finde den næste fortælling.

TIDSREJSEN

Ruth fortæller

Kulturmuseet Spinderihallerne

VEJLEMUSEERNE

- Find det lille gebis i garderobeskabet frem og sæt jer på gulvet foran garderobeskabet. Børnene må gerne se og røre ved gebisset. Husk at lægge det tilbage efter brug.

- **Historieformidling:** Pædagogen/læreren viser billedet af Ruth og oplæser historien om "Ruth som ikke ville have gebis".
- **Aktivitet:** Den oplæste historie lægger op til en aktivitet, hvor børnene prøver kræfter med sure pligter eller sjove lege i gamle dage.

Historien om "Ruth som ikke ville have gebis"

Jeg hedder Ruth. Jeg bor i Vejle. Jeg vil fortælle om noget der skete for mig for mange år siden. Jeg var 7 år. Det var i 1922. For næsten 100 år siden.

Min bedste veninde Gerda og jeg kom løbende hen af vejen langs Vejle å. Her mødte vi Ditte. "Vil I være med til rundbold?" spurgte hun. Det ville vi gerne og flere kom til, og snart havde vi to hold. Vi spillede på gaden. Ditte var førstevælger, og jeg blev valgt som nummer tre, fordi jeg var god til at løbe. Vi startede inde. Ditte slog altid nogle lange bolde, og jeg stillede mig klar til at løbe, da hun skulle slå. Men Ditte ramte bolden skævt, og den røg i vandet.

"Ruth. Skynd dig. Hent suppeskeen!"
råbte Ditte.

Jeg skyndte mig af sted. Vi havde den største suppeske, for min far og mor havde nemlig et hotel. Jeg løb hjem og ind i køkkenet, og uden at mor så det snuppede jeg suppeskeen. Hurtigt tilbage til de andre.

"Skynd dig!" skreg Ditte, der lå på maven nede ved åen. Men da jeg rakte hende skeen, så hun kunne fiske bolde op af vandet, forsvandt den ned i vandet.

"Hvorfor skal du også altid være så langsom?" Hun så rasende på mig. Spillet var slut. Vi havde ikke en anden bold. Men det var jo hende, der havde skudt den i vandet.

"Se," råbte Gerda og pegede ned i

vandet. Der lå et gebis. Hurtigt fiskede Ditte det op.

"Det er sikkert din fars tænder," sagde jeg og så hen på Ditte. Alle grinede. Vi kendte historien om Dittes far. Han drak sig tit fuld, og en gang kastede han op ned i åen. Tænderne var røget med. Ditte kom rasende hen mod mig.

"Det er i alt fald ikke dine," skreg hun.
"Alle kan se, at du ikke har gebis. Dine tænder er jo sorte."

Jeg blegnede. Jeg vidste alt for godt, at mine tænder ikke var for gode. Jeg havde haft tandpine hele natten. Min mor syntes jeg skulle have gebis, men min far havde lovet at jeg måtte komme til tandlæge.

"Jamen jeg skal til tandlæge. Mine

tænder skal ordnes, så jeg ikke skal have gebis!” sagde jeg med sukkersød stemme. Alle så på mig. Kunne det virkelig passe. Det var kun de meget rige, der gik til tandlæge.

”Nå, er du sådan en fiseformem dame,” sagde Ditte spydigt. ”Så skal du vel også til at børste tænder. Sådan en gider vi ikke lege med!”

Hun vendte sig om for at gå væk. Jeg havde tårer i øjnene. Jeg sprang frem og gav hende et skub i ryggen. Hun røg hen af gaden og ramte et stakit. Hun skreg af smerte.

”Du er ikke rigtig klog,” råbte Maren.

Så begyndte de alle at råbe af mig.

”Ruth, Ruth, slår en prut, i en gammel

konvolut!" De råbte og råbte. Og jeg løb hjem.

"Du må gå hen og sige undskyld," sagde min mor strengt, da hun havde hørt historien.

Jeg begyndte at ryste. Jeg turde ikke. Men min mor var fast besluttet. Heldigvis kom min søster Mille. Hun så hvor slemt jeg havde det. "Jeg skal nok gå med Ruth," sagde hun, da hun havde hørt, hvad der var galt.

På vej derhen holdt hun en bold frem." Du kan give hende denne bold. Så har I den at spille med næste gang. Jeg skal alligevel ikke bruge den."

Da vi kom frem til Dittes hus, mødte vi hendes far.

"Er Ditte hjemme?" spurgte Mille.

"Jeg tror nok hun er deroppe," mumlede Dittes far og nikkede hen mod trappen, der førte op til lejligheden.

Vi gik op og bankede på.

"Kom ind," råbte Ditte derinde fra.

"Undskyld," hviskede jeg og så ned i gulvet, da jeg var kommet ind i stuen.

"Og her." Jeg holdt bolden frem.

"Fint," sagde hun og tog bolden. "Så kan vi spille igen. Vil du med ned?"

Jeg kiggede op. Ditte stod og smilede til mig.

"Er...er du ikke sur på mig?" spurgte jeg.

"Nej, nej. Vi blev uvenner. Den slags sker.

Og nu har vi jo en ny bold”, sagde hun og trak på skuldrene.

Vi gik ned på gaden. Snart var vi i gang med en ny gang rundbold. Og Ditte og mit hold vandt.

Så det blev alligevel en god dag.

Og nu er I jo på besøg – måske I er bedre til at fange bolde med suppeskeer end jeg er. Det skal nok blive sjovt!

Aktivitet:

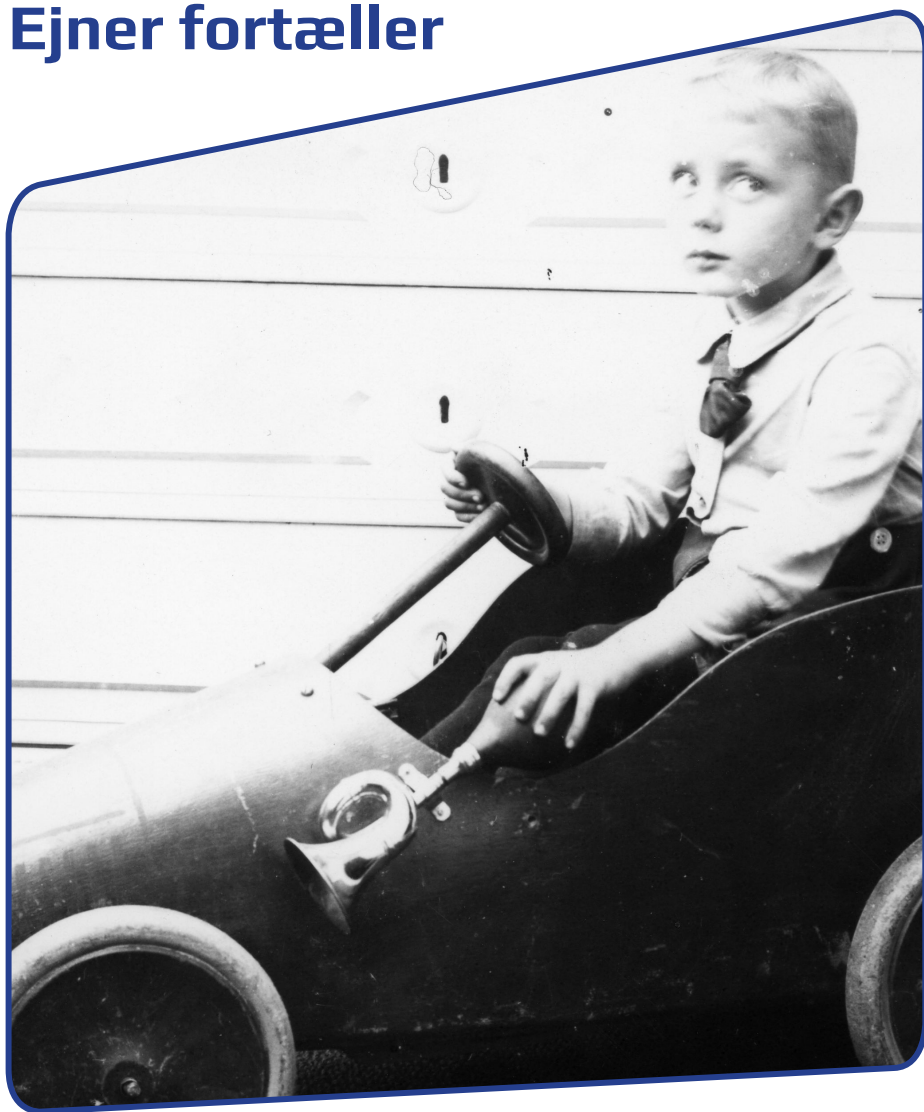
Vi skal lege en leg lidt ligesom Ruth og hendes venner. Vi skal prøve at bære bolde med suppeskeer – men pas på I ikke taber dem, for så skal I starte forfra!

- Inddel børnegruppen i to hold ved siden af hinanden. Børnene på hvert hold stilles op på en lang række.
- I skabet finder I to suppeskeer og to bolde.
- Det forreste barn på hvert hold får hver udleveret en suppeske og en bold.
- Suppeskeen holdes i hånden, og bolden lægges i suppeskeen.

- Når pædagogen/læreren siger 'Klar, parat til start, nu!' løber/går børnene én ad gangen hen til glasdørene og tilbage igen.
- Tilbage ved holdet afleveres suppeske og bold til det næste barn, der løber/går afsted.
- Man må selvfølgelig ikke holde på bolden undervejs.
- Når sidste barn på holdet er retur stoppes aktiviteten.
- Når I er færdige lægger I suppeskeer og bolde tilbage i skabet.
- I skal nu se på kortet og finde den næste fortælling.

TIDSREJSEN

Ejner fortæller

Kulturmuseet Spinderihallerne

VEJLEMUSEERNE

- Find madpakken i toppen af kranen og sæt jer på gulvet i midten af rummet. Børnene må gerne se og røre ved madpakken. Husk at lægge den tilbage efter brug.

- **Historieformidling:** Pædagogen/ læreren viser billedet af Ejner og oplæser historien om "Krestens svømmetur i havnen".
- **Aktivitet:** Den oplæste historie lægger op til fri leg, hvor I kan lege med kranen, hvor I lossrer skibet for bomuldsboller, bygger vægge med mursten på stilladset i den voksende by, gemmer jer i vasketøjshulen eller går på stylder.

Historien om "Krestens svømmetur i havnen"

"Kresten! Kresten! Du skal løbe ned med madpakken til far," råbte Krestens mor ud af vinduet.

Kresten var min bedste ven, og vi boede i Vejle. Vi legede ude i gården, for der var ikke plads indendørs. Da den her historie fandt sted var jeg 8 år og det var i 1920. For næsten 100 år siden.

Kresten kiggede på mig og trak på skuldrene. Hans far havde igen glemt sin madpakke, og så skulle han løbe ned med den. Kresten mente, at faren glemte den med vilje. Bare for at genere Kresten. Jeg nikkede. Jeg ville godt løbe med ham ned på havnen, hvor hans far arbejdede. Der skete altid en masse på havnen.

Mens Kresten hentede madpakken oppe i lejligheden på tredje sal, løb jeg ned i vores lille toværelses lejlighed i kælderen. Her boede vi far, mor og 4 børn. Men heldigvis havde vi køjesenge.

Jeg fik lige en mad og så løb jeg ud, og sammen med Kresten løb jeg mod havnen.

Da vi kom ned på havnen så vi Københavnerbåden. Den skulle været sejlet i morges, så der måtte være noget i vejen med den. Vi løb hen for at se, hvad det kunne være.

”Nu sidder alle de fine oppe på skibet og skumler, fordi de ikke kan komme til København,” grinede Kresten. Men det blev et kort grin. For han havde vendt sig om for at sige det til mig, og det var ret dumt, fordi han blev ved

med at løbe. Han så ikke en rulle reb på kajen. Han faldt over den med et skrig. Rædselsslagen så jeg ham falde. Han røg hen af kajen og ... ned i vandet.

”Hjælp!” råbte jeg. Og det samme råbte Kresten. Jeg turde ikke springe ned til ham. Så ville der være to, der skulle reddes. Vi kunne nemlig ikke svømme.

Krestens far – Leo – kom løbende. Han havde ventet på sin madpakke og havde hørt os.

Hurtigt vinkede han en kranfører hen til stedet. Leo sprang op på rebet og blev hejst ned mod vandet. Han fik fat i Kresten og langsomt blev de hejst op. Folk stod rundt på kajen og klappede. Men også fra Københavnerbåden hørte vi klappen. De havde også set det

og pludselig var en forsinket rejse til København ikke så vigtigt.

Kresten kom op på kajen. Da han var kommet til sig selv kiggede han op på sin far og sagde:

”Undskyld far. Jeg tabte din madpakke nede i vandet.”

Da grinede Krestens far, så han også næsten var ved at falde i vandet. ”Det vigtigste var, at der ikke skete noget slemt med dig”, sagde faren.

”Jeg er sikker på, at de andre arbejdsmænd på havnen deler med mig”.

Så det hele endte alligevel godt.

Heldigvis – så kunne vi fortsætte legen hjemme i gården.

Vi skyndte os hjem. Her var de andre børn fra gaden fortsat i gang med at lege. Både Steen, Svend Age, Ruth og alle de andre børn var i fuld gang med at hinke, trille kugler og sjippe i sjippetov. Det så sjovt ud!

Og nu er I jo på besøg – måske I vil lege med? Det skal nok blive sjovt!

Aktivitet:

Vi skal lege nogle af de gamle lege, man legede i baggårdene i gamle dage. Når der ikke var plads indenfor i de små lejligheder mødtes børnene her. I rummet finder I vejledninger og redskaber til legene, og når I har prøvet dem kan I lege med kranen, hvor I lossere skibet for bomuldsboller, bygger vægge med mursten på stilladset i den voksende by, gemmer jer i vasketøjshulen eller går på stylder.

- I kan sjippe med sjippetov
- I kan hoppe i hinkerude
- I kan trille med glaskugler
- Når I er færdige lægger I vejledninger og lege-redskaber tilbage hvor I fandt dem.

Tidsrejsen er nu færdig. Tak for i dag.
Det var dejligt at møde Jer. Vi håber at I
har haft det sjovt.

Hvis I har lyst kan I låne en legekuffert
med hjem med inspiration til lege og
aktiviteter fra gamle dage.

Hilsen Steen, Ruth, Svend Aage og Ejner